

Okůnek, Zdeněk

Historické setkání českých a ruských historiků a archivářů

Opera Slavica. 1996, vol. 6, iss. 1, pp. 44-47

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116914>

Access Date: 04. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

slavistickou a komparatistickou produkci (D. Ďurišin, A. Měšt'an). Jako badatele generačně mladšího téměř o šedesát let mě těšily zdvořilostní sympatie, s nimiž Wellek kvitoval studie a recenze v časopisech Slavia, Germanoslavica, Slovak Review a Opera Slavica věnované jeho meziválečnému působení v Československu. Řadu archivních dokumentů týkajících se jeho osoby, jejichž xeroxy jsem zaslal přes oceán, Wellek neznal a snad po půl století jemu samotnému osvětlily některé zásadnější a sporné momenty z dob minulých. Jestliže Wellkovým úmrtím odešel jeden z posledních členů Pražského lingvistického kroužku, světová literární věda v něm ztratila velkou osobnost a česká kultura velkého Čecha, který chtěl být podle vlastních slov filologem v starém, původním slova smyslu: "Milovníkem a služebníkem slova" Autor nekrologu zároveň děkuje prof. A. Měšt'anovi a prof. P. Demetzovi za nezištné poskytnutí některých údajů.

Miloš Zelenka

Historické setkání českých a ruských historiků a archivářů

Ve dnech 1.-2. prosince 1995 se u příležitosti zasedání Česko-ruské (Rusko-české) komise historiků a archivářů konal v budově Ústavu mezinárodních vztahů v Praze vědecký seminář. Řídili jej předseda Českého národního komitétu historiků doc. dr. Vilém Prečan, akademik G. V. Sevost'janov, doc. dr. J. Pecka, R. G. Pichoja. Ve dvou dnech vystoupila řada referentů a koreferentů s velmi zajímavými a především závažnými vystoupeními.

Česká část Česko-ruské komise historiků a archivářů (podobně jako i ruská část) je zřízena rozhodnutím Národních výborů obou zemí. Tyto orgány jmenují předsedu obou částí Komise a jsou seznamováni s případnými změnami v jejím složení i s výsledky její činnosti.

Úkolem komise je všestranně podporovat vědeckou a vůbec odbornou spolupráci historiků a archivářů v nejrůznějších formách a institucionálních rovinách. V žádném případě však komise nenahrazuje vzájemné iniciativy, kontakty a činnost vědeckých ústavů, vysokých škol a archivních pracovišť, naopak, svoje plány uskutečňuje ve spolupráci s těmito pracovišti.

Existence a práce Komise je součástí aktivit vyplývajících z kulturní dohody mezi Ruskou federací a Českou republikou. Spolupracuje proto s příslušnými útvary ministerstva zahraničních věcí, ministerstva kultury a s jinými státními institucemi.

Pracovní program Česko-ruské či Rusko-české komise historiků a archivářů se konkretizuje a hodnotí jak na schůzkách jednotlivých částí Komise, tak na

jejích společných zasedáních. Společná zasedání Komise, spojená většinou s vědeckými konferencemi, se konají zpravidla jednou za rok, případně i v jiných časových periodách, a to střídavě v České republice a v Ruské federaci.

V České republice má česká část Komise svoji základnu v Ústavu mezinárodních vztahů, kde externě pracoval historik doc. dr. F. Janáček († 1995). Druhým kontaktním místem je archívni sekce Ministerstva vnitra ČR, kde působí Mgr. Pavel Rafaj, případně Ústav soudobých dějin Akademie věd ČR.

Vědecký zájem obou částí Komise se pro nejbližší období soustředí uje především na neprozkoumané či zkreslené a falzifikované otázky novodobých a soudobých dějin. Komise koordinuje práce na společně dohodnutých edicích pramenů různého druhu i prací a sborníků monografických a syntetizujících. Neuzavírá se ani jiným druhům spolupráce. Komise bude podporovat hlavně projekty, které budou připravovány pod její výslovnou záštitou.

Komise pořádá vědecké konference, semináře i jiná setkání tohoto druhu, hlavně podporuje vzájemný pramenný výzkum, práci na společných edičních projektech a publikacích, ale i práci jednotlivců a jednotlivých skupin uvnitř obou států. Má v úmyslu také podporovat výzkum historie Ruska v České republice, tzv. historiografickou rusistiku, a historickou bohemistiku, případně slovakistiku v Ruské federaci.

Komise může obměňovat svoje složení podle reálné potřeby a podílet se ve spolupráci s jednotlivými historickými ústavy, historiografickými pracovišti vysokých škol i s jednotlivci na vytváření pracovních týmů realizujících dohodnuté projekty, případně připravujících projekty nové.

Tematika a náplň činnosti byla dojednávána dlouhodobě s ruskou stranou v předchozím období. Kromě toho se samozřejmě předpokládá, že zamýšlené ediční sborníky, jež se zatím až na výjimky nekonkretizují, budou vypracovány v součinnosti českých a ruských historiků a archivářů. Předpokládaný sponzor také zamýšlí a slibuje podpořit studijní cesty a pobyty oběma stranám.

Jakými tematickými okruhy se bude Komise konkrétně zabývat?

1) Odbojová aktivita vojenská i politická na území Ruska v letech 1. světové války a bezprostředně po ní (vyhledávání nových pramenů a objasnění falšovaných a diskusních otázek).

Tyto problémy jsou sice chronologicky na prvním místě, ale Komise se nedomnívá, že by se jimi mělo ve spolupráci začínat. Jako aktuálnější se jí jeví další tematické okruhy:

2) Československo-sovětské vztahy, zvláště československá zahraniční politika (E. Beneš, K. Krofta aj.) ve druhé polovině 30. let, hlavně od r. 1935 do r. 1938. Z ruské strany se předpokládají využití materiály, které v dosavad-

ních edicích nefigurovaly, zvláště z fondů MID, na české straně z fondů také ne plně využitých.

3) Jako zvláštní svazek pramenné edice se zamýšlí připravit svazek "mnichovský" (1938), dotýkající se výslovně událostí a rozličných vztahů zahraniční politiky v předvečer a v průběhu Mnichova a bezprostředně po něm. Naznačené a další projekty se především budou týkat otázek a souvislostí zahraničně-politických. Podle předběžných záměrů Komise míní zahrnout i spolupráci vojenskou a do značné míry i hospodářskou, zvláště z hlediska zbrojního průmyslu.

4) Jako samostatná problematika budou sledovány československo-sovětské vztahy v letech pomnichovských (Druhá republika, 14.-15. březen 1939 a posléze i léta 1939-1941).

Konkrétní výzkum ukáže, nakolik se tento svazek stane samostatným či bude nutné jej spojit s jinými. Dále Komise navrhuje připravovat edice i doprovodné studie z let československo-sovětských vztahů 1941-1945 s důrazem na tzv. východní "ruskou" politiku E. Beneše a československé exilové vlády.

5) Nejdůležitější problémy ve vztazích 1945-1948, počínaje zhruba Pražským povstáním 1945 přes vlivy Informbyra, Marshallův plán, změny na mezinárodní scéně i v sovětské politice do r. 1948 včetně (v čs. případech do únorových událostí).

Je na ruských partnerech, jaké téma zvolí pro příští setkání. Tato tematika, především pak problémy spojené s tzv. únorem 1948, se jeví jako velmi vhodná. Komise se domnívá, že roky 1997 a 1998 budou ve světě, zejména v historických kruzích, pojednávány ve světle reflexí o mnichovských událostech, ale i jiných, spojených u nás s pověstnou osmičkou v jejich dataci.

6) Velmi užitečné bude připravovat také česko - ruský sborník pramenů nejrůznějšího druhu, věnovaný především událostem roku 1968.

Ostatně spolupráce na jednom takovém projektu byla již dlouho projednávána a posléze dojednána mezi Ústavem soudobých dějin a Ústavem dějin východních zemí a balkanistiky v Moskvě

7) Ve středu pozornosti budou i některé jiné otázky, spojené se soudobou historií (history tempory) obou zemí.

8) Navržené okruhy nikterak neznamenaají, že se mají omezit jiné probíhající práce, konkrétně se připravují dějiny Ruska, dějiny ruské emigrace v Československu apod. Všechno jsou to otázky, jež spadají do aktuální problematiky české a snad i ruské historiografie.

Uvedené náměty jsou pouze základem pro další jednání, byly už při různých příležitostech posuzovány, ale jistě neskončí ani tímto pražským zasedáním společné Komise. V diskusi byla otevírána taková dílčí, ač pro nás zásadní, témata, jako je podíl vládců při osvobození ČSR, zatýkání ruských emigrantů-

občanů Československa NKVD těsně po osvobození, rabování a znásilňování vojáky Rudé armády. Česká strana zdůrazňovala nutnost zveřejnění podolského archívu. Zároveň velmi kriticky zdůraznila, že v ovzduší antiruských nálad, v rámci jakéhosi rádobý pseudoevropanství mnohdy dochází ke zvratu pohledu na osvobození. Z ruských vojáků, kteří odstraňovali fašismus, se stávají okupanti násilně přinášející komunismus do střední Evropy. Živnou půdou pro tyto falzifikace je utajování pro Čechy, ale i Rusy osudových faktů.

Bylo by užitečné, kdyby Komise mohla některé své záměry naznačit a zveřejnit ve sborníku, který má z pražského zasedání roku 1995, zvláště z vědeckého semináře, vzejít. Navržené projekty bude zajisté možno doplňovat, ale i redukovat. Měla by to být věc konkrétní práce a budoucích dohod, nikoliv této generální debaty.

Zdeněk Okánek

Zpráva o mezinárodní konferenci v Bělehradě "Jesenin dnes"

Od 22. do 25. listopadu 1995 uspořádala katedra slavistiky filologické fakulty v Bělehradě a Srbská slavistická společnost mezinárodní konferenci k 100. výročí Jeseninova narození, a to pod názvem "Jesenin dnes". Zúčastnili se jí v hojném počtu srbští a černohorští rusisté, překladatelé a kritici, ze zahraničních pak rusisté z Makedonie, Bosny, Bulharska, Rumunska, Litvy, Ruska, Francie a České republiky. Kromě standardní konference se konal "kulatý stůl", na němž se v bouřlivé debatě hovořilo o aktuálnosti Jeseninova díla, dále proběhl veřejný Jeseninův večer v přeplněném sále Ruského domu a prezentace nových překladů v přepychových vydáních spojená s jeseninovskou výstavou ve Státní knihovně.

Sama konference měla bohatou náplň. Po úvodním referátu M. Sibirinoviče "Aktuální problémy výzkumu Jeseninova života a díla", kde autor pracoval s nedávno publikovanými dokumenty a studii, zazněla řada vystoupení na obecnější témata, jako např. Umerovův (Rusko) referát, konfrontující Jeseninovu prózu o Americe s jeho Perskými motivy (i zde byla uvedena řada méně známých faktů, např. o vztahu L. Trockého k Jeseninovi), rozsáhlý referát Mily Stojničové o ruské filozofii a vztahu S. Jesenina k ní, subjektivní zpověď Milivoje Jovanoviče o vývojových etapách svého vztahu k Jeseninovi, v nichž se odrážel i stav jeho generace, a referát I. Zacharijevojové ze Sofie o emocionálně obrazném systému Jesenina.